

**Benátky, Palazzo Grassi,
„Italics. Mezi tradicí a revolucí“ od 29. září 2008 do 22. března 2009
Nové a staré, kde je hranice?**

Benátky. Tohle město na vodě, která je jeho ochranou i hrozbou, nás má stále čím překvapit. Benátky. Nejen že organizují Bienále současného umění, nepřehlédnutelný moment ve světě současného umění, leč umí si hrát se svou jedinečností. Byly schopné nabídnout a umožnit jednomu nejvýznamnějších soukromých sběratelů současného umění Francie a možná i Evropy, instalaci jeho sbírky a organizaci dalších výstav v jednom z prestižních benátských palazzo.

Francois Pinault, francouzský průmyslový magnát, majitel několika časopisů, aukční společnosti Christie's zakoupil Palazzo Grassi v roce 2005. Obrátil k Benátkám po nepřijetí projektu na ostrově v Boulogne Billancourt na západním předměstí Paříže. Projektem byla totální rekonstrukce japonským architektem Tadao Andem opuštěných a nefunkčních továren automobilky Renault pro sbírku moderního a současného umění. Vášnivý sběratel a mecenáš, Francois Pinault nashromáždil za více jak třicet let přes dva tisíce uměleckých děl, které by zde byly přístupné publiku. Bohužel jeho soukromá iniciativa se nesetkala s očekávaným ohlasem u francouzských úřadů a možná i publika. Všechny okolnosti neuskutečnění tohoto pozoruhodného podniku nejsou známy nebo nejsou zcela jasné. Naopak naprosto jisté je, že Francois Pinault získal pro tento projekt v roce 2007 „Celnici na Špici“, („Pointe de la Douanne“). Jedná se o 4 500 metrů čtverečních původní benátské celnice z 17. století. Ta připadla francouzskému sběrateli po urputném boji o tyto prostory s jinou významnou benátskou institucí, museem Guggenheim.

Palazzo Grassi leží uprostřed Benátek, ovšem mocný sběratel obdržel všechna potřebná povolení k tomu, aby mohl budovu přestavit a upravit ke svým účelům. Po rekonstrukci a úpravách slavné italské architektky Gae Aulenti v roce 1983 pro firmu Fiat, tehdejšího majitele paláce, architekt Tadao Ando zrekonstruoval Palazzo a teď se věnuje také Celnici, která bude slavnostně otevřena 6. června.

Palác byl otevřen publiku v roce 2006, kdy Francois Pinault pod názvem „Where are we going?“ konečně mohl zpřístupnit aspoň část své sbírky. Pak následovaly další čtyři tématické výstavy a nyní tu má schůzku s publikem přes dvě děl od sto sedmi italských současných umělců. Název „Italics. Mezi tradicí a revolucí, 1968 – 2008“ („Italics. Fra Tradizione e Rivoluzione, 1968- 2008“) je tedy zcela výmluvný. Rok 1968 tu není náhodou, ale nemá to nic společného s významností data pro nás. Tato výstava navazuje velkolepě na výstavu uspořádanou v roce 1967 v Miláně, kdy jednalo o italském umění mezi 1943 až 1967.

Italské současné umění je rozhodně jedno z nejzajímavějších. Tato výstava je toho důkazem. Přítomni jsou ti nejslavnější, světově známí umělci jako Maurizio Cattelan, De Chirico, Alighiero Boetti, ale i ti jejichž jména jsou nám cizí, jako Fernando Melani, Maria Lai. Celek se dá kritizovat, spousta slavných jmen chybí, díla některých umělců nejsou právě ta nejvýznačnější. Například obraz od De Chirica patří k těm nejméně podařeným. Kurátor výstavy Francesco Bonami, kritik umění a kurátor v Museum of Contemporary Art of Chicago ovšem hájí svou pozici. Tvrdí, že není historik umění a má právo udělat si vlastní výběr. To je velkým přínosem a pozitivem této výstavy, která sice není všezahrnující, ale má jistou osobitost.

Ve vstupní hale jsme okamžitě v zajetí díla právě Maurizia Cattelana (Padova, 1960). Cattelan zakládá často své dílo na tragice, ale také na provokaci. Rozhodně s námi chce zatřepat a poznamenat naše cítění. Jako mnoho současných umělců, Cattelan zvládá

lépe popisnou, koncepční a intelektuální stránku svého díla než jeho samotnou tvorbu. Výrobu děl zajišťují různé ateliéry, pronajímá si herce k happeningům, nutí účinkovat vlastního galeristu atd. Jeho síla se skrývá v rozbouřeném duchu, paradoxu a provokaci, s jakou pak svá díla představuje. Ve svých dílech se vysmívá i sám sobě jako umělci a světu umění, zejména pak toho současného. Jak dalece jde o upřímnost není úplně jasné. Rád se vydává za umělce in margine, na okraji oficiálních proudů a vlivů. Přitom je jedním z jeho hlavních aktérů, třeba jen tím, že přijal funkci hlavního kurátora berlínského bienále. V Palazzo Grassi jsme postaveni ovšem před něco vážnějšího. Cattelan dokázal, že může překvapit a vymknout se registru jednoduchého provokatéra a geniálního komunikátora. Jsme v jiném světě než s papežem sraženým k zemi meteoritem, nebo modlícím se Hitlerem v prázdném prostoru.

Jsme v majestátní vstupní hale lemované toskánskými sloupy. Ve vstupních halách italských paláců se dá očekávat mramorová socha, sousoší oslavující nějakého boha, chválící krásu ženy, vzdávající čest udatnému bojovníkovi. Stejně tak i tady, bílý zářivý mramor nás vítá, leč ne „jako obvykle“. Na zelené mramorové podlaze leží devět soch z mramoru. Lidská těla v životní velikosti, zakrytá bílým plátnem. Těla jsou rozložena v téměř pravidelných intervalech, srovnaná, připravená na další nekončící cestu.

Jsme tu přítomni tragédii. Mezi mrtvými, pod panenským plátnem z mramoru, se dá rozeznat žena s dítětem, jiné tělo zkroucené v šílených bolestech... Ticho se jaksi automaticky rozhostí, emoce je velmi silná. Stejně jako se z mramoru dostávala na světlo antická краса, tak tady máme před sebou, u našich nohou koncentrované lidské utrpení. Pod každým plátnem si můžeme představit někoho z našich blízkých, sami sebe, oběti války, genocidy, nějaké přírodní katastrofy, africké emigranty utopené na cestě za jiným životem. Máme na výběr. Malý kousek lidstva v tom nejanonymnějším stavu, pod plátnem nikdo, my všichni, každý z nás. Zpracování mramoru připomíná perfektní práci sochaře Canovy působícího v Benátkách koncem 18. a začátkem 19. století. Mramor pochází z dolů u Carrary, kam si jezdil pro kámen i Michelangelo. Dílo tak může být viděno mimo jiné i jako pocta Itálii, Benátkám. Ale také vzkaz publiku. Vždyť nad mrtvolami svých dětí se usmířily rodiny Julie a Romea. S jistou dávkou optimismu můžeme třeba doufat, že se jednou lidstvo smíří samo se sebou a svou historií.

Starobylé Benátky nám tak dávají řádnou lekci modernity. Za vznešenými fasádami se skrývají netušené poklady. Historie je to první, čím nás Benátky přivítají. Město ale ve svém centru otevírá náruč současnému umění a zvedá tak svou vlastní prestiž, udržuje stále v uctivém údivu obyčejného turistu, milovníka historie i nadšeného příznivce moderního a současného umění.

Palazzo Grassi
Campo San Samuele 3231
Benátky, Itálie
www.palazzograssi.it

Lenka Horňáková Civade